

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul II. — No. 35.

7 Septembre, 1897.

LUPTELE NAȚIONALE DIN AUSTRIA

Filele acestea se va întruni Camera de Deputați a Austriei. Vara a trecut fără ca guvernul Badeni să fie reușit a calma spiritele. Nemulțumirea naționalităților e generală și izbucnește mereu, în formă de sgomotoase întruniri publice, de proteste, ciocniri pe strade etc. Germanii pretind revocarea ordonanțelor ministeriale în chestia limbelor din Boemia. Slovenii cer asemenea ordonanțe și pentru teritoriul pe care locuiesc ei. Tot ast-fel și Rutenii.

Iar Italienii țin morțiș ca Tirolul să fie împărțit în două părți, delimitându-se teritoriul etnic italian de cel german.

Cetitorii noștri au aflat despre agitațiunea puternică a Germanilor în timpul verii. Acești convocaseră întruniri publice, pe cari Badeni le oprea; în cele mai multe cazuri ei treceau deci fruntariile Austriei și-și țineau adunările politice pe teritoriul bavarez. În lupta lor, Germanii primară în Iulie o importantă adresă de adesiune și încurajare din partea unui număr de vr' 900 de profesori universitari din Germania.

În cele din urmă guvernul se văzu nevoit a face o ultimă încercare de împăcare și invită pe Cehi și pe deosebitele fracțiuni germane la o convătuire. Germanii însă refuzară a participa la o asemenea conferință, cit timp guvernul nu va abroga cunoscutele-i ordonanțe.

Ast-fel ultima încercare de conciliațiune a guvernului rămase fără efect, și în consecință contele Badeni caută o apropiere și un sprijin la majoritatea autonomistă din Camera. Dar cu toate că ziarele anunțară deja, că între guvern și această majoritate s'ar fi stabilit o înțelegere perfectă, înțelegerea aceasta e de o natură încă foarte platonice.

Majoritatea autonomistă stă pe tărîmul răspunsului său la Mesaj și cere deci guvernului să lărgească sfera de autonomie a «Regatelor și țărilor» din care se compune Austria. Această lărgire însă e sinonimă cu introducerea federalismului. E probabil, că contele Badeni nu ar sta mult la îndoială și s'ar hotărî în fine pentru sistemul federativ, dacă n'ar trebui să țină seamă de temerile Impăratului Francisc Iosif, că Maghiarii au să răspundă federalismului austriac cu proclamarea uniunii personale în Ungaria.

Adevărul e, că ziarele ungurești amenință pe fie-care zi cu ruperea Ungariei de către Austria în cazul că aceasta s'ar federaliza.

Din toate acestea e vădit, că Austria stă la discrețiunea Maghiarilor, cari la rîndul lor, confundați cum sunt în șovinism, nu vor să admită o regulare a chestiunii naționalităților din Austria în sensul dreptății și al echității.

Dar reuși-vor Maghiarii și de astădată, a opri cursul lucrurilor în Austria, precum reușiseră în 1870?

Despre aceasta se cam îndoesc chiar ziarele maghiare ele însuși.

Ne vine greu să credem. Naționalitățile din Cislaithania nu mai sunt azi masse inerte fără conștiință și fără putere. De la 1870 și pînă astăzi sunt 27 de ani, un interval lung, pe care Cehii, Polonii, Slovenii, Românii, etc, din Austria l'au folosit bine, așa că azi nimeni nu mai poate desconsidera justezele lor pretențiuni, nu mai ales

de dragul sau de spaima Maghiarilor, cari, ori cit s'ar bate în piept, nu se pot compara cu popoarele Austriei în privința importanții politice pentru existența monarhiei habsburgice.

Austria este azi pe o răspîntie viitorului ei. Două drumuri îi stau deschise: caricatura centralistă cu toate consecințele ei fatale, sau drumul larg al federalismului.

Ea va avea să se determine în curînd pentru unul dintre aceste drumuri și în timp scurt.

O POLEMIE ROMANA-MAGHIARĂ IN BELGIA

Conferința interparlamentară de la Bruxelles din acest an a avut darul să pună chestiunea națională de nou la ordinea zilei.

«Protestul» Românilor a făcut pe d-l Pázmándy să publice în «*L'Indépendance Belge*» un virulent articol în contra autorilor Protestului. La acest articol au răspuns imediat domnii *dr. Ioan N. Roman* și *V. Curțius* din Bruxelles. Dar d. Pázmándy nu se astîmpără, ci răspunse din nou. Atunci apăru (la 2 Septembrie) în organul belgian următoarea scrisoare a amicului nostru *George Moroianu*:

Domnule Director,

Intr'o scrisoare referitoare la chestiunea română, pe care v'o adresează d-l de Pázmándy (vezi «*Indépendance Belge*» de la 27 August), unul din delegații maghiari la ultimă conferință interparlamentară din *Bruxelles*, autorul afirmă, pentru a-și susține mai bine tesa contra revendicărilor Românilor, că elementul român în re-

gatul Sf. Ștefan n'ar constitui decît 12 procente din întreaga populațiune a țării.

Permiteți-mi vă rog, a reaminti d-lui Pázmándy, că după *statistica oficială maghiară*, populațiunea civilă a Ungariei propriu zisă era la 1890 de 15.133.000 de locuitori, și că în acest total Români erau 2.589.000. Ori, pentru fie-care calculator neinteresat și care nu și-a uitat încă cu totul să socotească, cele 2.589.000 de Români formează ceva peste 17 la sută din totala populațiune a Ungariei. Astfel onorabilul domn Pázmándy a înghițit, dintr'odată, aproape 800.000 de Români.

Dar și acest număr al Românilor este cu mult sub realitate. Intr'adevăr, este un fapt notoric, că statistica oficială în Ungaria tinde a mări într'un mod artificial numărul Maghiarilor în detrimentul nemaghiarilor. Astfel funcționarii însărcinați cu recensămîntul populațiunii înscriu aproape tot d'a-una în rubrica Maghiarilor pe toți nemaghiarii cari declară, că vorbesc pe limbă limba lor maternă și pe cea maghiară. În chipul acesta se face de pildă, că Maghiarii (împreună cu cele 700.000 de israeliți, cari la recensămînt sunt înscriși printre Maghiari) cari nu erau la 1880 de cît 6.403.687 au devenit la 1890 7.356.000, cu alte cuvinte ei s'au înmulțit cu aproape 15 la sută, pe cînd creșterea populațiunii la ne-

maghiari și în special la Români și la Slavi, printre cari numărul căsătoriilor și al nașterilor este cu mult mai mare decât la Maghiari, n'a fost decât de circa 7 la sută.

Această tactică a Maghiarilor e foarte de înțeles. Ei vor să ajungă cu ori ce preț a avea majoritatea absolută în țară sperînd, că în modul acesta vor putea impune mai cu ușurință tăcere naționalităților. Și cum le este greu să întrevadă realizarea acestui vis, ei se mulțumesc pentru moment a-și constitui această majoritate cel puțin pe hîrtie pentru a se servi la ocazie.

A propos de unirea Transilvaniei cu Ungaria pe care d-l Pázmándy nu o mai crede susceptibilă de nici o discuțiune fie-mi permis să-i aduc aminte, că Dieta transilvană din 1848, care a votat pentru prima oară unirea, nu fusese convocată pe baza egalității de drepturi a locuitorilor Transilvaniei ci pe baza unei legi aristocratice și feudale din 1791. În virtutea acelei legi, Românii (cari constituiesc marea majoritate în Transilvania) nu aveau decât 13 reprezentanți printre cei 322 de deputați din cari se componea Dieta. În aceste condiții evident că unirea a fost votată cu toate energiile protestări ale Românilor. Pentru ca cetitorii «Independenței» la imparțialitatea cărora se adresa d-l Pázmándy, să-și poată face o idee limpede de chestiune, e necesar ca ei să cunoască acest fapt istoric, după care ei vor fi de sigur în pozițiune mai bună ca ori cine de a judeca, dacă Românii au ori nu dreptul și datorința de a aduce din când în când aminte asupritorilor lor, nedreptatea ce li s'a făcut cerînd repararea ei. Căci după cum cu drept cuvînt zic Mamiani și Pascal Fiore «trecerea timpului nu poate nici odată să schimbe violența în drept.»

Înainte de a termina voi mai adăoga două cuvinte. Opera de pace căreia se consacră d-l Pázmándy și onorabilii săi colegi din parlamentul din Budapesta e foarte nobilă și foarte generoasă. Dar înainte de a veni să propovăduască această pace în străinătate prin diferitele conferințe interparlamentare de arbitragiu, acești domni ar face o operă mult mai generoasă și mult mai nobilă dacă s'ar apuca să lucreze în mod sincer *acasă la dînșii* în aceea direcțiune ca libertatea și justiția să fie măsurate cu aceiași măsură tuturor cetățenilor Ungariei, ca legile să fie deplin și în mod imparțial aplicate la toți.

Numai atunci pacea și concordia, cari lipsesc

de atîta timp Ungariei, își vor lua în mod definitiv locul printre diversele ei popoare, a căror iubire de patrie nu este egalată decât doar de profunda lor alipire către limba și neamul lor, Bine-voiți a primi d-le director, etc. etc.

George Moroianu.

Imediat a doua zi, la 3 Septembrie n. «*L'Indépendance Belge*» publică o altă scrisoare, de asă dată a unui Belgian, a d-lui *Durand*.

Iată această scrisoare, care poartă titlul *Încă odată Românilor din Ungaria*:

Domnule Director,

L'Indépendance va permite, fără îndoială, unui «independent» a-și spune cuvîntul său în polemia ce s'a încins în aceste coloane între Români și Maghiari. Sunt independent, mai întii pentru că nu sunt nici Maghiar nici Român, și al doilea pentru că nici de aproape nici de departe eu nu am nici un interes în joc în cearta ce divide aceste două națiuni.

Mai sunt independent și în calitatea mea de *Pacifique*, devotat principiilor de liberalism și echitate cari trebuie să dirijeze ori-cé judecată ce se aduce într'o chestie de această natură. Nici una din cele două tabere nu mă poate taxa de parțialitate în favoarea rivalului: de o parte și de alta eu am numeroși amici, pe cari îi plîng că trebuie să se combată reciproc.

Am citit deci cu atît mai mult interes scrisoarea d-lui Pázmándy, în *L'Indépendance* de la 27 August, cu cît eu am avut norocul de a asculta pe acest orator în mai multe conferințe interparlamentare și de a apleca deopotrivă talentul și caracterul său. Astfel scrisoarea sa mi-a făcut o penibilă impresie, pentru că ea e de natură a face să devieze discuțiunea și a induce în eroare pe oamenii cari nu sunt cu totul în curentul acestei chestiuni.

D. George Moroianu a arătat eri prin cifre cît de disproportionată este representațiunea română în Camera ungară în raport cu importanța numerică a locuitorilor români.

De altcum chestiunea e de ordine generală. Legea electorală ungurească, care în Europa este un model al complicațiunii arbitrară și anti-liberale, e făcută spre a strivi ori și ce opozițiune. Va să zică deci, — mi se va permite a

o spune, — a se juca cu cuvinte, dacă se zice minorității «tu ești reprezentată», când s'au luat măsuri a nu-i lăsa acesteia decît 5₀/₀ dintre locurile ei în Cameră.

Prevăd însă răspunsul d-lui Pázmándy. Intocmai ca d-lui Roman, ca la Conferința interparlamentară, el îmi va zice: «Durand, amicul meu, aceasta nu te privește; aceasta e o chestie interioară a Ungariei.» Dar și aci el se înșală: Chestiunile sulate de o naționalitate oprimită care are dreptate nu sunt chestiuni interioare, decît cel mult prin o ficțiune diplomatică ce este pe isprăvite. Odinioară puterea părintească — afacere de familie, afacere interioară — mergea pînă la dreptul de viață și de moarte; astăzi, un părinte care numai își schingiește copiii nu mai poate scăpa de *răsbunarea* publică. Tot așa, Codul internațional, votat anul trecut chiar la Budapesta, în al VII-lea Congres al Păcii, proclamă nedemn pe guvernul care organizează sau tolerează masacrarea supușilor săi, odinioară permisă. Deci, aci nu e vorba decît de *un început*. Cu progresul civilizațiunii va crește și sentimentul de solidaritate internațională pe care o proclamă deja adevărații aderenți ai păcii. Și ziua e aproape, cînd faptul de a trata nedrept un popor va fi considerat ca o crimă în contra Europei, tot așa de bine ca faptul de a masacra un popor. În ori ce cas, partidul-pacific internațional, va trebui să lucreze și lucrează chiar, la realizarea acestui ideal, implicat prin cuvîntul Federațiune Europeană.

Primiți D-le Director, etc.

Durand, dit Dupont.

După aceste două scrisori, *L'Indépendance* publică, la 4 Septembre n. o replică a d-lui Pázmándy. Iat'o, cu toate sofismele ei. Ea poartă titlul: *Tot chestiunea românească în Ungaria.*

Ostenda, 2 Sept. 1897.

Domnule Director,

Scrisoarea d-lui Moroianu mă silește a reveni încă odată asupra chestiunii românești.

E de mirat, cu cîte meșteșuguri caută contradictorii mei să denatureze faptele și cifrele. Am zis în rîndul trecut, că elementul românesc nu formează decît 12% a populațiunii totale a

regatului Sf. Ștefan. Mențin cifra. D. Moroianu a omis foarte simplu în calculul său Croația cu ale ei 2¹/₂ milioane de locuitori. Croația făcînd parte integrantă (!) a regatului Sf. Ștefan-a căruj populațiune totală e aproape de 18 milioane, datele mele sunt exacte din toate punctele de vedere.

D. Moroianu se înșală (!) și asupra modului de recensămînt în vigoare în Ungaria. Nu (?) funcționarii, ci recensorii aleși (!) dintre cetățeni, sunt însărcinați de a culege buletinele pe cari fie-care individ major (sau șeful familiei) le întregește după cum vrea. (!) O rubrică indică *limba maternă* a individului. Acesta răspunde liber: (!) maghiară, română, germană — în sfîșit limba pe care o vrea. Totalitatea *limbelor materne*. dă cifra naționalităților (Vorbă să fie! N. R.) Această metodă de recensămînt, aplicată pentru prima oară în 1870 în Ungaria, a fost, de atunci adoptată de mai multe țări, în special de România (Maghiarul tot îngînfat și grandoman! N. R.), ceea ce probează că ea e foarte bună.

D. Moroianu binevoește a recunoaște că uniunea Transilvaniei cu Ungaria a fost legal proclamată de Dieta transilvană de la 1848. El mai admite că alegerile pentru această Dietă să făceau pe baza legii electorale de la 1791. Acum aceasta dovedește cu prisos că această uniune, nu era (!?) o operă premeditată, nici (?) siluită, și că ea răspundea sentimentului aproape unanim al reprezentațiunii constituționale (citește: a minciunii constituționale) a Transilvaniei (13 voturi *nu*, 309 *da*). Unde d. Moroianu face eroare este acolo unde susține, că în această Dietă nu erau decît 13 deputați români. Erau mult mai mulți (Cîți, domnule Pázmándy? N. R.), dar ceilalți au votat cu dragă inimă uniunea cu Ungaria.

E o vechie tactică a irredentiștilor români ca, îndată ce unul dintre conaționali lor ține cu cauza comună a Maghiarilor, ei îi contestă imediat naționalitatea română (Și aceasta cu drept cuvînt! N. R.)

Din fericire, agitațiunea artificială implantată de Liga românească și susținută de zelumul cald și de banii abundenți (!) ai patrioților din București, este în descreștere în Ungaria(?). Intre cele 2¹/₂ milioane de Români ai patriei mele, nu sunt 10.000 cari au sentimentele de ură și dispreț contra Maghiarilor, pe cari le predică utopiștii unei mari Românii. (Dacă nu ați pune dreptul de întrunire al Românilor la discrețiunea jandarmilor, v'ar da acele milioane de Români *dovezile cele mai neîndoioase* despre *antipatia* lor față de Maghiari. N. R.)

Nimeni (!!) nu caută în Ungaria să oprească dezvoltarea intelectuală și materială a Românilor, nici a le răpi limba, obiceiurile și altele. Dar ceea ce noi nu vom permite nici odată este, ca aceasta veche țară maghiară (!), Transilvania, să devină o provincie autonomă românească, a cărei anexiune virtuală la România nu ar mai fi atunci, — precum toată lumea pricepe, — de cît o chestie de timp. (Fanfaronadă inutilă: nu de la «permisia» Dv. așteaptă Românii autonomia! N. R.)
Primiți s. c. 'd.

D. de Pázmándy

La acest răspuns sofistic, *L'Indépendance* dă loc în numărul său de la 6 Sept. unei întîmpinări din partea d. George Moroianu. Iată-o dinpreună cu notița redacțională: «Chestiunea română-maghiară. Primim o nouă scrisoare în această chestiune care interesează pe toți cei ce se ocupă de politica interioară a Ungariei. O publicăm, precum am publicat și pe cele precedente, spre a face cu puțință cetitorilor noștri să auză cele două clopote și cele două sunete. Dar consideram această scrisoare ca încheiere definitivă a discuțiunii deschise în colonele noastre, în 13 August, prin scrisoarea d. de Pázmándy.

Bruxela, 4 Sept. 1897.

Domnule Director,

Vă mărturisesc că mi vine greu, văzîndu-mă nevoit a vă cere de nou ospitalitatea spre a răspunde ultimei scrisori a d. de Pázmándy, publicată astăzi de *L'Indépendance*. Trebuie însă să reduc la adevărata lor valoare noulle afirmațiuni ale onorabilului fost deputat maghiar, și aceasta atît în interesul adevărului cît și pentru respectul datorit nenumăraților lectori ai *Indépendenței* pe cari d. de Pázmándy ține cu orice preț a-i induce în eroare.

D. de Pázmándy, menținînd a doua oară cifra sa de 12% ca reprezentînd elementul român din Ungaria, comite o îndoită eroare; întîiu pentru că chiar adăogînd celor 15.133.000 de locuitori pe cele 2 1/2 milioane de Croați, Românii ar constitui în acest total 15% și nu 12% cum afirmă d. Pázmándy. E într'adevăr de mirare, cît de pu-

țin scrupulos e acest domn în calculele sale. Dar d. de Pázmándy mai pare a fi uitat că Croația este o țară cu desăvîrșire, autonomă, avînd propriile ei legi, un minister special și guvernîndu-se în propria ei limbă națională. Voind deci să arăt importanța elementului român în Ungaria spre a face să iese la iveală îndreptățirea revendicărilor sale naționale, eu nu puteam să stabilesc propozițiunea sa numerică de cît pe totalitatea populațiunii Ungariei propriu-zise (fără nici o considerare la Croația) și aceasta pentru motivul prea întemeiat, că Dieta din Budapesta nu se întinde de cît asupra acestei părți a regatului.

În ceea ce privește modul parțial în care se face recensămîntul populațiunii în Ungaria, nu nu numai naționalitățile nemaghiare se plîng de el, ci această constatare o fac deopotrivă și străinii cari sunt în curentul lucrurilor acestei țări. Nu voi cita spre acest sfîrșit, decît pe d. *Henri Gaidoz*, savantul profesor de la *Collège de France* și de la *Ecole des sciences politiques* din Paris, care, într'un studiu asupra Românilor, publicat în *Revue de Paris* (No. de la 15 Maiu 1894) face statisticei oficiale maghiare imputarea, că mărește cifrele Maghiarilor în detrimentul celor l'alte naționalități. De alt-cum, proporția cu desăvîrșire exagerată a creșterii rasei dominante, care nu este în raport cu numărul nașterilor, probează pînă la evidență că această creștere nu urmează o cale firească.

În privinta uniunii Transilvaniei cu Ungaria, d. de Pázmándy zice, că faptul că Dieta feudală a Transilvaniei de la 1848 votă uniunea acestei țări cu Ungaria aproape în unanimitate «probează cu prisos că această uniune nu era o operă premeditată, nici siluită.....»

Dar tocmai contrariul rezultă din faptele istorice. Într'adevăr, minoritatea maghiară, care, în virtutea legii electorale de la 1791, dispunea de aproape toate voturile Dietei, voia să profite de această privilegiată situațiune votînd uniunea cu Ungaria înainte ca Românii, cari, pînă la 1848 nu aveau drepturi politice, să fie ajuns la emanciparea lor politică. Maghiarii știau bine, că în acest cas ei aveau să fie împiedicați. Astfel Românii din Transilvania, reînoindu-și mereu protestațiunile lor în contra nedreptății comise față cu ei, nu fac de cît a-și îndeplini o datorie de popor conștient de vitalitatea sa, de forța și de drepturile sale. Ar fi chiar neședemn din partea lor a accepta fără condițiuni o stare de lucruri creată fără consimțimîntul lor, în contra lor.

D. de Pázmándy, în calitatea sa de bun Maghiar, nu putea lăsa să treacă această ocazie fără a vorbi de pretinsul irredentism român. În lipsă de alte arme, el se folosește de aceasta. Inșă un polemist conștiințios ar trebui să aducă oare-cari dovezi, cât de slabe, întru sprijinirea unei acușațiuni atât de grave. Dar el chiar dacă ar voi, n'ar putea-o face. Cînd d. de Pázmándy își permite să discute patriotismul și fidelitatea dinastică a compatrioților săi români, el ar trebui să-și aducă aminte, că el, d. de Pázmándy este membru al unui partid politic (partidul lui *Kossuth*), care, în 1849 a detronat pe actualul Suveran al țării și aceasta atunci, cînd acești Români (pe care el îi acuză acum de irredentiști), fideli jurămîntului și trecutului lor, își vîr-sau sîngele luptînd pentru legitimitatea monarhică și contra celor cari, întocmai ca astăzi, nu cereau drepturi și libertate decît pentru sine.

Voi termina cu aceste cuvinte ale marelui în-

vățat belgian, *Emil de Laveleye*. El zice în frumoasa sa carte *Le gouvernement dans la Démocratie*, vol. II despre Maghiari următoarele:

«Precum unanimitatea rezistenței împotriva arbitrarului a salvat Ungaria, tot astfel unanimitatea eforturilor spre a aservi pe cele l'alte naționalități a expus-o și o expune încă celor mai serioase primejdii. Măsurile din ce în ce mai vexatorii pe cari le iau Maghiarii spre a impune Croaților, Slovaciilor, Românilor, Serbilor și Germanilor cari locuiesc pe teritoriul Ungariei cunoștința limbei maghiare, nu pot reuși a maghiariza aceste populațiuni, ele seamănă însă germeni de resentimente foarte periculoase pentru viitor.»

Și cît de mult s'au agravat lucrurile de la călătoria marelui scriitor belgian încoace!

Primiți ș. c. l.

George Moroianu.

BARON DAVID URS DE MĂRGINE (1816—1897)

Îlele acestea a murit unul dintre fruntașii Românilor transilvăneni, care prin destoinicia sa este o figură istorică în analele Austriei și o mîndrie a neamului românesc: *colonelul Baron Urs de Margine*. Născut în anul 1816 în comuna *Mărgineni* (camitulul Făgărașului) el își făcu instrucțiunea militară în Institutul militar din Năsăud, 1 Martie, în 1848 el fu numit sub-locotenent, iar la 20 Octombrie a aceluiași an el deveni locotenent.

În această calitate el luă parte în campania militară a anilor 48 și anume în luptele de la Oșorhei, la asaltul de la Lörinczfalva, la lupta de la Ürmös și în cea de la Hidig; iar în campania din 1849 el s'a luptat la Simeria, la Cason-Nifalau și la Bicsad. Din aceste lupte el eși cu «*Crucea pentru merite militare*».

În August 1849 el fu înaintat căpitan, iar în 1859 maior.

În luptele Austriei contra Italiei, maiorul Urs s'a distins în mod extra-ordinar în luptele de la *Solferinos* susținînd patru ore punctul Medole numai cu 10 companii și 2 tunuri împotriva unei întregi divizii franceze de sub comanda lui *Luzy*.

Această apărare, zice *Lukes*, (1) susținută în contra unui inamic de 4—5 ori mai puternic se presintă cu atît mai strălucită dacă considerăm dificultățile terenului de la Medole și împrejurarea, că patru companii de ale maiorului Urs erau ocupate ca avant-posturi și îi erau, așa zicînd, luate din mîini. Dar extraordinara însemnătate a apărării Medolei a recunoscut-o

(1) I. Lukes, *Militärischer Maria Theresien. Orden*, Ed. II. Viena, 1891, pag. 154.

și raportul oficial *al dușmanului* în «Monitore». Prin ținuta vitejească a maiorului Urs a fost scutită armata împărătească de o mare catastrofă. În urma acestei lupte maiorul Urs primi ordinul *Coroanei de fer* cl. III și ordinul *Maria Teresia* care îl înălța la rangul de *Baron*.

Resboiul contra Prusiei și a Italiei îl chema din nou la fapte mari. Ca și când ar fi fost predestinat de soartă, zice *Lukes*, ca el să fie și să lupte tot-d'a-una în puncte unde lupta era mai strajnică și unde trebuia biruită o putere dușmană covârșitoare: i se încredință lui comanda celebrei insule și a fortăreței *Lissa*, cel mai strategic punct în lupta cu Italia. Apărindu-se insula cu bravură în contra forțelor inimice ale flotei italiene, Baronul Urs, acum deja colonel, reuși să oprească înaintarea acestei flote pînă la sosirea escadrei imperiale de sub comanda amiralului *Tegetthoff*.

Dar baronul Urs avea o mare scădere în ochii adversarilor și rivalilor săi din Austria: era *Român* și ținea cu mîndrie la neamul său. Astfel în urma intrigilor ungurești el fu pensionat pe cuvînt că ar fi înaintat pe un ofițer român care nu era

în bunele grații ale superiorilor săi străini. Astfel, de și lumea românească credea că după glorioasă purtare a Baronului Urs la *Lissa* el se va întoarce *General*, el nu numai că nu fu înaintat, nu numai că nu primi o nouă distincțiune, ci fu trimis în pensie!

Comunitatea averilor din «ținutul grănițeresc» al Românilor l'a ales apoi Președinte și în această calitate, precum și ca membru în Comitetul Asociațiunii el a muncit neobosit pentru propășirea popoului său românesc, pe care atît de mult l'a iubit.

Întreaga sa avere, de peste 100.000 Lei, el a lăsat-o consistorului român gr. catolic de la Blaj în scopuri culturale românești, destinînd-o în special pentru burse pe seama băeților foștilor «grănițeri» din comitatele Sibiiu, Făgăraș și Hunedoara. Întreaga carieră a Baronului Urs este o dovadă, că un Român cu deosebit talent militar și suflet de viteaz, ori cîtă silință și-ar da, cade, în Austro-Ungaria, în cele din urmă *victimă a iubirii sale de neam și de țară!*

PROTESTUL ROMÂNILOR LA BRUXELA

(Urmare și fine)

Maghiarizarea cu ori-ce preț și înăbușirea ori-cărei vieți naționale nemaghiare, — acesta e scopul final a tot ce se face în Ungaria.

În acest scop se face colonisări cu Maghiari pe moșiile Statului, situate în regiunile cele mai românești.

În acest scop inițiativa privată, — societatea maghiară, — înființează anume asociațiuni de maghiarizare, iar guvernul pune

la dispozițiunea lor agenții fiscali pentru a percepe cotisațiunile membrilor.

În acest scop s'au creat pînă și asile speciale pentru copii, cari, conform unei anumite legi, pot fi răpiți de la sînul mamei lor la vîrsta fragetă de trei ani, sub pretext de a-i învăța «limba statului» dar în realitate pentru a-i transforma în renegați ai neamului lor și zeloși apărători ai rasei cîrmuitoare.

În acest scop limba oficială, în contra

dispozițiilor legii de naționalități, e exclusiv cea maghiară, pe care justițiabilii și milioanele de Români din Transilvania și Ungaria n'o înțeleg și pe care guvernul cred că ast-fel îi vor sili să o învețe.

În justiție tronează cea mai grozavă injustiție față de noi; în administrație — cea mai mare destrăbălare și părtinire.

Un tricolor, un cîntec național, o vorbă, o șoaptă, sunt pentru procurori motive îndestulatoare de intervenție în numele ordinii publice turburate; sentințele magistraților și hotărârile agenților administrativi — recrutați tot-deauna printre maghiari — sunt dictate de o vădită ură de rasă, potențată de un șovinism necumpătat; temnițele sunt partea celor cari cutează să păstreze un act românesc ori-cît de inofensiv; ear geandarmii trag fără milă în carne vie ori de cîte ori Românii protestează în contra abuzurilor vre-unui agent al forței publice, ori de cîte ori ei îndrăsnesc a cere ameliorarea unei stări de lucruri insuportabile.

Iată în ce condițiuni trăim noi aici, într'o țară, care se pretinde civilisată și sub un regim, care voește să treacă drept liberal și constituțional!

Cari au fost rezultatele acestei politici nefaste?

În lăuntru: slăbirea patriei.

În afară: înstrăinarea simpatiilor de care statul nostru se bucura la popoarele vecine, cu cari avem interese comune.

Poate că nici odată Austro-Ungaria n'a avut mai multă nevoie decît astăzi să fie puternică și să poată face față marilor evenimente ce se pregătesc; și poate că nici odată ea n'a fost mai slabă decît astăzi, mai divisată între tendințe opuse, ce s'au născut tocmai din cauza regimului despotoc aplicat popoarelor ce o alcătuesc.

Sunt amărite și profund nemulțumite în sufletul lor aceste popoare, pentru că ele cer libertatea de a se desvolta naționalicește și li se răspunde cu tendință

de a le suprima, — pentru că ele cer egalitate înaintea legilor și li se răspunde cu arbitrar și bun plac, — pentru că ele cer dreptate și li se răspunde cu temnițele, cu virful baionetelor și cu gloanțele.

Și iarăși, poate că nici-odată monarhia n'a avut mai multă nevoie de amicitia popoarelor vecine, și poate că nici odată ea n'a avut mai multe antipatii în afară decît astăzi. Peste Dunăre, peste Carpați, pretutindenea unde ne aruncăm ochii, întilnim popoare întregi, cari, deși au interese identice cu noi, protestează contra regimului despotoc de care sufer naționalitățile din patria noastră și manifestă cele mai vii simpatii pentru ele.

Cu ce tragere de inimă ar putea să lucreze aceste popoare, în condițiunile ce li s'au creat, la consolidarea patriei lor comune, și cu ce entusiasm ar putea ele să o apere în ziua cînd vor fi chemate să-și dea tributul lor de sînge?...

Dacă patria noastră are dușmani răi și primejdioși, aceia sunt de sigur asupritorii popoarelor ce o alcătuesc, și va veni o zi care va da dreptate vorbelor noastre.

În ziua aceea noi nu vom avea nici o răspundere, de oare ce din timp am semnalat de nenumărate ori, atît pe calea presei, cît și prin organele partidului nostru național, relele ce bîntue patria și în special poporul nostru.

Guvernul s'ar fi cuvenit să ție seamă de dreptele noastre cereri, dar n'a făcut-o. El n'a căutat să remedieze o stare de lucruri ce nu mai putea dăinui fără pericol; el nu ne-a lăsat liber nici măcar exercițiul dreptului de petiționare; ci tot pe noi ne-a prigonit pentru această operă, făcută spre binele patriei și spre mulțumirea cetățenilor ei, și tot pe noi ne-a aruncat în temnițele lui politice și ordinare.

Am suferit toate aceste și multe alte nedreptăți.

Speram că guvernul, revenind la gînduri :

mai bune, va înțelege că e greșită calea ce a apucat-o; speram că el va înțelege că desnaționalizarea și maghiarizarea noastră e o țintă nebună și nerealisabilă; sperăm în sfârșit, că un simț de patriotism mai înălțat îl va chema, pînă în cele din urmă la calea datoriei și la respectul drepturilor altora, în interesul consolidării patriei însăș.

Ne-am înșelat!

Guvernul nu dă îndărăt, el nu ține seamă de nici o considerație, ci din zi în zi devine mai îndrăzneț, mai provocător.

Scoși afară din lege și puși în neputință de a ne exercita drepturile cetățenești, de la 1869 noi am renunțat de a fi reprezentați în parlamentul din Budapesta adoptînd pasivitatea ca linie de conduită în alegeri.

Fruntașii noștri însă, reprezentînd pe alegătorii români din diferitele părți ale țării, se întruneau în conferențe naționale luînd decisiuni privitoare la organizarea și funcționarea partidului nostru și formulînd desideratele programului său.

Am ținut pînă acum multe asemenea conferențe naționale, sub ochii și sub controlul autorităților, cari au fost silite a se constata ordinea exemplară ce tot-deauna a domnit în aceste întruniri și să recunoască legalitatea lor ireproșabilă.

Și cum în Ungaria nu există o lege care să reguleze dreptul de întrunire, uzul și precedentele țin loc de lege, — după cum aceasta se întimplă și în alte materii încă nelegiferate și inadins lăsate la puterea discreționară a guvernului.

În conformitate deci cu acest uz și cu aceste precedente, o nouă conferență națională a fost convocată la Sibiiu pe ziua de 3/15 Maiu anul trecut.

Guvernul de astă-dată a interzis-o.

Sub ce motiv!

Sub acela că nu există în Ungaria o altă națiune decît națiunea maghiară, și nu poate concede, ținerea unei conferențe naționale române!

Și din ce lege a tras guvernul acest argument?

Din «legea pentru egala îndreptățire a naționalităților», al căruia titlu chiar recunoaște pluralitatea naționalităților din Ungaria și deci caracterul polinațional al statului!

S'a protestat la timp contra acestui act arbitrar, dar protestul a rămas neresolvat pînă în ziua de astăzi.

Aceasta n'a fost destul.

Pentru ziua de 12/24 Octombrie, în ajunul alegerilor generale, o nouă conferență de astă-dată electorală, — conferența delegaților alegătorilor români, — e convocată la Sibiiu. Ea e din nou interzisă, sub acelaș pretext arbitrar!

A declara, cum se susține în motivarea opririi volnice a conferenței, că legea de naționalități nu permite a «confera» între noi și a ne «organisa pe bază națională ori de rassă» însemnează a pretinde de la noi, Români, cetățeni «egal îndreptățiti» ai acestei patrii, ca:

să abzicem a mai ținea conferențe, fie bisericești, fie scolastice, culturale ori literare;

să abzicem drepturile noastre civice, dreptul electoral și dreptul de întrunire;

să abzicem de a ne mai organisa ca partid politic pentru apărarea intereselor noastre de viață;

să abzicem în sfârșit, de o mai fi și a mai trăi, ca ceea ce suntem, și să ne re-negăm firea, spre a ne maghiariza.

Iată ce însemnează ultimele acte ale guvernului maghiar! El nu ne cere nici mai mult, nici puțin decît viața noastră națională.

Aceste nouă acte de volnicie depășesc toate marginile îndresnelei guvernamentale.

E prin urmare lămurit că cei din fruntea afacerilor publice, cari dețin puterea prin corupțiune, prin violență, prin forța brutală a baionetelor și fraudă electorală, nu

se mulțumesc că ne-au răpit și ne răpesc rînd pe rînd toate drepturile ce ne sunt acordate de legile în vigoare și că ne supun unui regim tiranic, sub care în zadar căutăm dreptate și protecție; astăzi ei duc îndrăsneala pînă a ne tăgădui și ce avem mai scump și mai sacru: naționalitatea noastră română, pe care părinții și protopărinții noștri au păstrat-o neatinsă dealungul veacurilor, pe care nimeni nu ne-a tăgăduit-o pînă astăzi și pe care neatinsă voim s'o transmitem urmașilor noștri.

Ce își inchipuește guvernul luînd asemenea dispozițiuni? Unde voește el să împingă poporul român? Cum — voește el oare ca acest popor să-și organizeze rezistența?.....

În contra acestor acte arbitrare, îndrăznețe și provocatoare protestăm cu cea mai mare energie.

Protestăm în contra persecuțiilor sistematice, la cari sunt expuși toți Români, cari își manifestă pe față iubirea lor de neam, și mai ales șefii partidului nostru; în contra numeroaselor procese intentate sub pretexte derisorii; în contra violențelor cu cari se urmărește presa și în special jurnalele românești!

Protestăm în contra decisiunilor ilegale ale miniștrilor, prin care se pronunță dizolvarea partidului nostru național; în contra interzicerii conferenței naționale, din luna lui Maiu 1896 și a Conferenței electorale, convocată pentru luna lui Octombre a aceluiași an!

Protestăm în contra nesocotirii drepturilor noastre electorale și libertăților noastre publice; în contra regimului de poliție și de jandarmerie, care apasă un popor pacinic și doritor de ordine!

Protestăm în contra legilor excepționale, menținute în vigoare împotriva noastră din timpul absolutismului austriac sau înadins create pentru a ne oprima; în contra violării tuturor legilor, cari consacră drepturile noastre și mai ales a legii despre egală îndreptățire a naționalităților, și în contra abuzului de putere cu care guvernul întoarce această lege, destinată să asigure dezvoltarea fie-cărei naționalități, în detrimentul vieții noastre naționale însăși!

Protestăm mai ales, și cu cea mai mare indignare, în contra politicii de maghiarizare, și în contra tendinței criminale de a ne sterge din numărul naționalităților, cari compun patria noastră poliglotă și polinațională!

Denunțăm opiniei publice europene — sub protecția căreia punem cauza mult încercatului nostru popor, — regimul odios la care sunt supuse popoarele nemaghiare din Ungaria, la sfîrșitul acestui secol de lumină și de civilizațiune, într'o țară pretinsă liberală și constituțională, cum și pericolul grav cu care această situație amenință pacea internațională.

Noi suntem Români și voim să rămânem Români în tot-d'a-una!

CRONICA GENERALA

GERMANII DIN AUSTRIA PENTRU DUALISM

Ungurii sunt foarte veseli. Credeau pînă aci, că obstrucționismul pe care l'au făcut și mai au de gînd să-l facă Nemții în Parlament, va împiedica reînnoirea pactului dualist. Acum în urmă însă, se zice, că liberalii germani din Austria s'ar fi adresat cu un Memorand către partidele maghiare cerîndu-le ca pe căi pe cari le vor crede de cuviință să le dea o mină de ajutor ca să frîngă puterea autonomiștilor din Austria, rămînînd ca și Nemții, la rîndul lor, să facă tot posibilul ca reînnoirea Dualismului să nu sufere vr'o întirziere.

Natural, că Maghiarii, care în întreaga Austro-Ungarie nu pot conta decît numai la acești de mult discreditați «liberali» germani, prind curaj și speră că le va succeda a trînti pe Badeni și a-și asigura cu ajutorul liberalilor germani, dominațiunea asupra Austriei.

„FORȚA DE MAGHIARIZARE A SEGHEDIŢULUI“

«*Budapesti Hirlap*», organul principal al șovinștilor maghiari, publică un articol ditirambic în care aduce laude orașului Seghedin pentru că acesta ar fi reușit să maghiarizeze pe Nemții și pe Sirbii cari locuiesc acolo. Se zice în acest articol:

«Acest oraș simte marea menire pe care i-o dă puterea sa de asimilare și pătura oamenilor săi culți. În afară de Budapesta nu mai este un singur oraș care să fi adus fie și numai aproximativ atîtea jertfe enorme pentru scopurile culturii maghiare

ca Seghedinul. Din ținuturile meridionale locuite de naționalități, mai ales de Șvabi, copii sunt aduși cu sutele la Seghedin spre a li se infiltra sentimente maghiare.»

După aceste fanfaronade, ziarul spune că «băeții naționalităților» ar fi năvălind în număr atît de mare la Seghedin, încît autoritățile școlare s'ar fi văzînd nevoite a-i trimite îndărăt, pentru că școalele din Seghedin nu iar mai fi putînd cuprinde.

În consecință *B. Hirlap* face un apel desperat la ministrul instrucțiunii publice, rugîndu-l să înființeze de urgență școale noi în Seghedin, ca procesul de maghiarizare să nu fie împiedicat.

FANFARONADE PANELENISTE

Am arătat în numărul nostru de August, că *Revue d'Orient* a publicat un articol a unui Român din Macedonia și am dat cititorilor noștri o idee despre el.

Presa grecească e furioasă acum pe numita revistă. *Le Messenger d'Athènes* d. p. aiurează cu desăvîrșire zicînd:

Cuțo Vlahii au format pînă aci o parte integrantă din Elenism (!!). Evenimentele din urmă nu au nimicît Elenismul. Din contră. (!) Nu, Elenismul nu e mort; el nu este lovit în inimă cum cred dușmanii lui, și nu Cuțo Vlahii disidenți (!) — marea majoritate a Cuțo Vlahilor rămîne unită cu Grecii (!) — vor opri expansiunea lui spre Nord (Umflă-te broască! N. R.)

La marea majoritate a Cuțo Vlahilor sentimentul elin predomină și va domina în tot-d'a-una (? !)..»

Aci flașneta aceasta grecească își exprimă credința că chiar și Românii mace-

doneni, ajunși la conștiința națională, se vor reintoarce în curînd la sînul Elenismului pentru că «ceea ce trebuie să le inspire acestora cea mai mare spaimă este dragostea preinșilor lor frați din Transilvania. . . .»

E de mirat oare, că un popor prosti- sistematic de o asemenea presă neroadă a fost bătut ca niște copii nevîrstnici? Ce să răspunzi la asemenea erupții bolnave?

Biet popor grecesc, în ce hal ai ajuns!

NOU SISTEM DE PRIGONIRI

Maghiarii nu sunt mulțumiți cu prigo- nirile la care au fost expuși Românii pînă acum. Aceștia tot mai resistă maghiarizării. Ei trebuiesc deci zdrobiți cu ori ce preț. Numai așa ne putem explica informațiunile pe cari le primi *Deutsches Volksblatt* mai deună-zi de la Budapesta și cari spun, că în ministerul unguresc se lucrează cu o febrilă activitate la un nou plan de perse- cuții. Ministrul *Perczel* s'ar fi exprimat, zice numitul ziar, într'un cerc de prieteni : *O să vedeți cum avem să înfrînăm noi în curînd pe acești trădători de patrie* (pe Români.) În legătură cu această amenințare este și faptul, că în timpul din urmă ser- viciul de spionaj și denunțare în regiunile locuite de Români a fost organizat din nou. Tot așa a fost înmulțit foarte consi- derabil numărul jandarmilor în Transilvania.

Tribuna din Sibiu vorbind despre aceste volnicii își termină un frumos articol ast- fel :

Așa se judecă în tabăra vrăjmașilor neîndu- rați. Acesta e tabloul furioasei reacțiuni puse în scenă la noi, pentru a lua cele mai oribile în- tînderi.

Și cum stăm noi? Noi, prigoniiți, noi, osîn- diții la moarte națională !

Cum? Hotărîți și neînfricați ! Gata la ori-ce, numai la îngenunchere nu !

Dacă forța suprimă dreptul. tot forța îl eluaptă!

Căci ea nu stinge, ci mereu în flacări ține con- știința de drept a celor nedreptățiți !

Și cu cît mai turbate vor fi prigoanele lor, cu cît mai sălbatică năvala ce se pregătește, cu atît mai desperată rezistență vom opune noi.

Altfel nu poate, nu îngăduie legile firei să poată, fi un neam de viață și de viitor. Iar legile firei sunt nestrămutate, veacuri de veacuri, și neamul românesc veacuri de veacuri neam de viață și de viitor a fost și va fi !

Așa dar «*Courage Danton !*» — Curaj *Perczel* !

Tot ce mai puteți, faceți *pînă mai puteți*, stă- pînitori de azi ! . . .

Faceți, nu întirziati, căci voi sunteți meniți, se vede, a ne arăta cum avem să ajungem la drepturile noastre ! Ba voi ni le recunoașteți chiar — că există — voi, încălcătorii lor !

Rolul nostru e numai să-l știm înțelege și exploata la timp pe al vostru !

Și de asta vom îngriji noi, vom îngriji cum voi îngrijiți să ne înmormîntați pe noi, ca neam !

AMESTECUL MAGHIARILOR ÎN LUPTELE NAȚIONALE DIN AUSTRIA

Cu cît curentul federalismului se întă- rește în Austria, cu atît cresc și se în- mulțesc și veleitățile Maghiarilor de a se pune de a curmezișul-acestui curent.

Frații noștri din Bucovina își dau perfect de bine seamă de machinațiunile Maghia- rilor, precum se vede dintr'un articol al ziarului «*Patria*» din Cernăuți. «*Patria*», vorbind de pretențiunea Maghiarilor de a opri dezvoltarea autonomiei țărilor din Au- stria sub cuvînt, că în acest cas Ungaria s'ar deslipi de Austria, zice între altele :

De cînd s'a întrunit comisiunea parlamentară a majorității și de cînd a pătruns în publicitate convingerea, că o înțelegere între cabinet și ma- joritatea autonomistă nu mai aparține domeniului imposibilității, se remarciază în organele ma- ghiare și maghiarofile de dincolo o deosebită a- gitațiune, atît contra postulatelor partidelor din majoritate, cît și contra cabinetului ; agitațiunea aceasta — mai aproape privită nu este rezultatul unei exploziuni momentane și isolate, ci se con- tinuă cu sistem și tendință bine hotărîită, încît

pe zi ce merge ia dimensiuni tot mai mari și depășește chiar și cele mai elementare considerațiuni de bună-cuviință ziaristică. De și în forme deosebite, dar toate convin într'un punct, anume în *amenințarea* cu desfacerea legăturilor dualiste, la cas, că contele Badeni se identifică cu programul depus în proiectul de adresă a majorității și încearcă realizarea lui treptată.

Temerea noastră că vocile de presă maghiare și alătura cu acestea, machinațiunile secrete ale politicianilor maghiari vor exercita o influență asupra cercurilor conducătoare de la noi, nu ne pare deci neîntemeiată, și ne credem datori a releva tendința politicii maghiare, fiind-că această eventuală influență poate fi numai în defavorul consolidării stărilor din Austria și în urmare poate avea consecvențe funeste pentru monarhia întreagă.

Nu unitatea Monarhiei nici dualismul, nici alte rezoane reale de Stat sunt în pericol, ci hegemonia artificială a Maghiarilor, atât dincolo de Leitha, cât și în întreaga Monarhie.

Desvoltarea firească a Monarhiei noastre și consolidarea ei nu poate merge astăzi pe alte căi, ci *numai în direcțiunea diferențierii autonome*, care singură este în stare să corespundă exigențelor timpului și adevăratelor interese ale țărilor și popoarelor, cari constituie Monarhia. Chiar și dualismul, atât de nervos apărât acum de Maghiari este un fenomen al acestei dezvoltări diferențiar, care însă de la dualism încoace a fost artificial împiedicată, ceea-ce dacă se continuă și mai departe numai o singură consecvență poate avea *descompunerea forțată a Monarhiei*.

Este deci evident, că tocmai politica de Stat, ce o urmează Maghiarii în Ungaria și pe care voesc s'o octroeze Austriei, învoalvă cu necesitate de fer acel pericol, de care pretind a ne apăra, cînd caută să exerseze o influență păcătoasă asupra Coroanei și cercurilor conducătoare de dincoace în direcțiunea de a împiedica și mai departe dezvoltarea firească a Monarhiei.

Adevărat, că această dezvoltare învoalvă un pericol serios pentru hegemonia *artificială* a Maghiarilor, însă chiar acest pericol este cea mai puternică probă, că mersul firesc al dezvoltării este acela, care pare a se porni la noi și nu acela, pe care voesc Maghiarii să ni-l impună.

Ei bine, dacă privim cu ochii proprii și nu prin prisma lui «Pester Lloyd», sau a nu știu

cărui «Hirlap», stările de dincolo vom vedea că «Ungaria întreagă», care protestează contra dezvoltării autonomiste în Austria este o *ficțiune* iar adevăratele elemente constitutive ale Ungariei tind toate spre asigurarea și dezvoltarea, respective restabilirea autonomiei lor și în consecvență numai saluta pot tendințele autonomiste de la noi, în cari privesc — ori vor trebui să privească — cea mai sigură garanție a existenței lor și prin aceasta a întregii Monarhii.

N'are deci cuvînt contele Badeni, dacă îi zac la inimă într'adevăr interesele adevărate ale Monarhiei, să se sperie de agitațiunea, care vine din Budapesta, nici majoritatea autonomistă să nu se lase sedusă de pretinse rezoane de Stat, ci să tragă din situațiune singura consecvență firească, că dimpreună cu centralismul și falsul liberalism german, care ne-a înăbușit aici, trebuie să cadă dincolo și creațiunea lui: hegemonia artificială a Maghiarilor.

Este firesc, dacă usurpatorii din Budapesta dau în fața noii situațiuni din mâini și din picioare, recurgînd la deja desavuatul mijloc al amenințării, dar este tot atât de firesc, ca contele Badeni și majoritatea tocmai din acest moment să se convingă, că singura cale corectă pentru apărarea adevăratelor interese vitale ale Monarhiei este calea designată prin adresa majorității.

Treacă Badeni la ordinea zilei peste durerile artificiale lansate de dincolo, purcedă fără șovăire pe calea largită autonomiei regatelor și țărilor austriace și va inaugura pentru întreaga Monarhie o epocă bine-cuvîntată.

UN FRANCEZ DESPRE MAGHIARI

Ori cît ar căuta Maghiarii să acopere ilegalitățile și volnicile pe cari se sprijinește hegemonia lor, tot se mai găsesc străini iubitori de adevăr cari își dau silința a cerceta mai cu deamănuntul situația din Ungaria și găsesc trista realitate de acolo.

Un membru al Academiei franceze d. *Lefèvre Pontalis* a scris acum de curînd un studiu despre situația politică din Austro-Ungaria, și cu ocazia aceasta autorul francez se ocupă foarte mult cu sistemul de alegeri din Ungaria. El a publicat studiul său sub titlul *Les élections en Autriche*

et en Hongrie. (în *Revue politique et parlementaire*).

D. *Lefèvre Pentalis* expune în culori vii întreg sistemul de abusuri și de corupție utilizat de guvernele maghiare în alegeri și face apoi o comparațiune între alegerile ungurești și cele austriace arătând cit de europenești sunt alegerile în Austria, și cit de orientale în Ungaria. Autorul conchide recomandând Maghiarilor a lua lecții de la Austriaci.

„CRIZA ÎN AUSTRIA ȘI URMĂRILE EI“

Sub titlul acesta, «*Nemzet*» ziarul oficios al guvernului maghiar publică un semnificativ articol în care se ocupă de stările din Austria și de influența lor asupra celor din Ungaria.

Iată câteva mostre din acest articol:

În urma obstrucțiunii parlamentare a Nemților, precum și a desvoltării mai departe a evenimentelor după închiderea Reichsrath-ului, în Austria nu e vorba acum de criza guvernamentală..., ci acolo există criză parlamentară, ba chiar constituțională. Cea de pe urmă, ce-i drept, nu s'a produs încă, dar e aproape de a se ivi, de oarece pînă a eși din încurcătură, chiar în cazul unei desvoltări favorabile și pacifice a lucrurilor, vor trebui să se facă schimbări mai mici ori mai mari, dacă nu chiar în textul constituției austriace, de sigur însă în împrejurările constituționale austriace; abstrăgînd chiar de la faptul, că în ori ce caz trebuie să ținem sama de o schimbare sau cel puțin de o modificare a direcțiunii politice. Ear aceasta va avea indirect sau direct influență în prima linie asupra vieții politice din lăuntru în Austria, ear în rîndul al doilea asupra relațiunilor între Austria și Ungaria chiar și în cazul dacă esența dualismului peste tot nu va încerca nici o schimbare; — ba în rîndul al treilea — poate chiar și asupra desvoltării noastre interioare, chiar în cazul, dacă independența noastră constituțională — de care nu se poate atinge nici un factor — se va valida mai departe pe deplin neatînsă,

ceea-ce se înțelege de sine, și va rămînea pe basa dualismului.

«Tocmai de aceea, atît desvoltarea și relațiunile reciproce ale celor două State ale monarhiei, cit și viața dinăuntru a amîndorora, apoi vaza și puterea dinăuntru și din afară a monarhiei întregi, așa de adînc sunt interesate în criza austriacă, în cit putem învinui cu drept pe toți factorii și toate faptele, cari au provocat această criză, fie că ea purcede din partea partidelor guvernamentale, fie din nisuințele naționaliste.

«*Nemzet*» își exprimă apoi mai pe larg «părererea de rău», zicînd că Nemții au refuzat de a intra în tratative cu contele Badeni, care i-a chemat la conferențe cu Cehii, fapt, «prin care ei au atras asupra-și răspunderea pentru zădărnicia împăcării».

Vorbînd apoi mai amănunțit de raporturile între Badeni și majoritatea autonomistă, autorul admite posibilitatea, că ea, majoritatea, îi va crește lui Badeni peste cap, îi va dicta ea linia de purtare chiar spre dauna lui însuși pe urmă încheie:

«Dar și pe calea aceasta se poate găsi o astfel de soluțiune a crizei parlamentare, care nu va cășuna o rană adîncă constituției, deși în direcțiunea politică ea provoacă o mare și nefavorabilă schimbare. Aceasta va produce și asupra noastră efect dăunător. Dar ce se va întimpla, dacă nici în modul acesta nu va succede a găsi soluțiune? Unde va fi constituționalismul și parlamentarismul austriac, ce se va întimplă cu delegațiunile, cu cuota etc.? Nici nu ne place a ne ocupa cu aceste chestiuni; dar nu putem să le trecem cu vederea, ear omului politic cu minte, austriac ori maghiar, nu-i este ertat a pune în joc interesele ce sunt legate de ele.»

ROMÂNII MAGHIRIZAȚI

Sunt și între noi mulți oameni cari și închipuesc că Români de peste munți nu ar fi primejdioși în existența lor națională. Din nefericire, acesata e un simplu eufemism. Politica modernă de maghiarizare, sprijinită de guvernul Ungariei și de toată suflarea maghiară începe a da roade și între Români, mai ales între cei ce locuesc în apropiere de centrele etnice ale Ungurilor.

Profesorul *Dr. Weigand*, de la Universitatea din Lipsca, făcînd în anul acesta călătorii

pe la Români din comitatele Sătmarului și a Selajului a rămas uimit, văzind că cei mai mulți preoți români, crescuți în institutele maghiare, *nu prea știu românește și vorbesc în familiile lor exclusiv limba maghiară.* D. Weigand apostrofându-i, nu s'a putut răbda a le spune că *e o rușine ca preoții români să se maghiarizeze.*

Și mai îndrăsnesc cineva dintre noi să facă zeflemele la adresa cauzei naționale, susținând că această cauză «s'ar fi discreditat»? Suntem siguri, că toți Români de inimă se vor simți cu atît mai virtos îndemnați a face propagandă pentru *Ligă*, unica instituție din țară menită a sări în ajutorul Românilor năpăstuiți.

ISTORIE, ETNOGRAFIE, CHESTII SOCIALE

EDUCAȚIUNEA POPORULUI

Chestiunea de a asigura o continuare în educațiunea și instrucțiunea ce o primesc fii poporului în școlile publice preocupă pe toți cei ce doresc în mod sincer dezvoltarea culturală a poporului lor. Un Francez, d. *Edouard Petit*, a scos de curînd o publicațiune în care discută funcționarea cursurilor de adulți și de adolescenți în iarna 1896—1897 în Franța.

D. Petit este un fervent propagator al educațiunii poporane. El a avut posibilitatea de a vedea, de a judeca, de a critica și de a găsi remediul care ar putea asigura prosperitatea cursurilor de adulți.

Publicațiunea sa voluminoasă constituie istoria completă a acestor instituțiuni, datorite inițiativei marelui istoric *Victor Duruy*.

Numărul acestor cursuri, în progresiune constantă, s'a ridicat la 30.000. Gustul de cetire se dezvoltă, conferințele atrag din ce în ce mai multă lume. Mii și mii de cetățeni luminați își dau concursul lor acestei opere de cultură națională. Mai ales oameni din profesiunile liberale și din Universități: profesori și studenți rivalizează întru înaintarea acestei cauze. Timpul și banul au fost dați cu același devotament și cu o nobilă sollicitudine.

«Dar, zice autorul, colaboratorii cari merită laudele cele mai desăvîrșite și cele mai sincere sunt institutorii, institutoarele, și inspectorii învățămîntului primar. Ei și-au făcut din educațiunea poporului o misiune în viață. Ei, cu toate că sunt atît de ocupați, și-au asumat acest plus de muncă cu dragă inimă. Ei au făcut pentru tinerime, ceea-ce făcuseră pentru copii. Ei au terminat ast-fel, ceea-ce începuseră, fără a se speria de nopți nedormite și de cheltueli. Ei știau că pentru aceste ale lor osteneli ei n'au

să fie remunerați, cu toate acestea ei au perseverat în îndeplinirea unui rol pe care-l considerau o datorie pentru ei. Și aceasta din dragoste și din trebuința sufletească de a se devota cauzei publice naționale. Ei au făcut cursuri, au ținut conferințe și adese-ori au cumpărat, pe cheltuiala lor, aparatele necesare. Au mai avansat apoi fonduri pentru diferite asociațiuni de instrucțiune. Țara nu va putea să le fie destul de recunoscătoare pentru binele, pe care ei l'au săvîrșit cu atîta simplitate și cu atîta ardoare conștientă.»

Cînd vom ajunge și noi să putem scrie în acești termeni entuziaști despre interesarea publicului și a corpului nostru didactic de o cauză atît de mare în dezvoltarea culturii noastre naționale?

Institutorul este educatorul desemnat spre a forma oameni utili unei națiuni. Trebuie deci să-l susținem, să-l încurajăm și să-l apărăm prin toate mijloacele, dacă vrem să-și îplinească cu demnitate și cu spor această a sa datorie civică.

E interesant a resuma rezultatele dobîndite în Franța în perioada 1896—1897.

Acolo erau:

22.578 de cursuri de adulți și de adolescenți, profesate în școlile publice; 5.000 de cursuri făcute de deosebitele asociațiuni de instrucțiune, de camerele sindicale etc; iar numărul conferințelor făcute e de 97.313!

Numărul societăților de instrucțiune populară e de 1.200 și toate sunt în plină activitate.

La această muncă colosală au luat parte 33.000 de institutori și de institutoare, iar numărul tinerilor cari au asistat la această distribuțiune de învățătură a fost de 497.421!

Dacă Franța, o țară fruntașă între țările civilizate, își dă atîta silință a merge înainte, cu cît mai virtos ar trebui noi să imităm acest nobil exemplu și să sprijinim *cu toții*, din toate puterile noastre, cauza mare a instrucțiunii și educațiunii naționale!

INFORMAȚIUNI

Liga maghiară — (*Kul-tur-egy-let-ul*) — de la Cluj trebuie să-și aleagă un nou Președinte, de oarece cel vechiu a murit. Intre membrii ei e mare gălăgie din această cauză. Un ziar opozițional, «*Ellenzék*» din Cluj, ca să-și calmeze cetitorii, s'a adresat la membrii Comitetului acestei societăți întrebându-i pe fiecare în parte pe cine dorește a-l face Președinte; 6 din aceștia au numit pe d. *Gabriel Ugron* și 5 pe contele *Andrei Bethlen*, fostul ministru de agricultură. *Gabriel Ugron* e un Kossuthit și dușman de moarte al Românilor.

Dar dușmănia aceasta nu sperie pe nimeni dintre Români. Au mai avut Români de a face cu *Don Chișoși* de aceștia ungurești....

P. S. S. *Mihai Pavel*, Episcopul Românilor greco-catolici din dieceza Orăzii-Mari și-a serbat zilele aceste jubileu de 25 de ani. Cu ocazia aceasta s'au oficiat servicii divine în toate bisericile diecezei. P. S. S. este unul dintre cei mai iubiți Episcopi ai Românilor transcarpațini. În tot timpul Episcopiei sale, el a căutat să înainteze cultura poporului său, înființând o mulțime de școli, clădind mai multe zidiri trebuincioase liceului român din Beiuș, întemeind fonduri de pensie etc.

Ne asociăm și noi urărilor credincioșilor săi dorindu-i o viață îndelungată pentru binele poporului român!

«*Telegraful Român*», din Sibiu, aduce din Gură Riului știrea, că în 2 Septembrie a. c. a murit acolo un moșneag român în vârstă de 116 ani. Moșneagul se numea *Șerban Conțu* și era încă sănătos și voinic ca un brad din Bucegi, numai trei zile înainte de moarte s'a simțit bolnav.

Marti după amiază a ieșit dl. *Dr. Ioan Rațiu*, președintele comitetului național de peste munți, din temnița din Sibiu, unde a stat 10 zile pentru că convocase adunarea alegătorilor români.

Duminică după amiază s'a făcut în Sibiu înmormântarea *Baronului Urs de Margine*. Lume foarte multă și foarte distinsă a luat parte la acest act funebru. Serviciul a fost săvârșit de Exc. Sa Metropolitul *Dr. Victor Mihali de Apșa*, cu mare asistență preoțească.

D. *Dr. Aug. Banea*, profesor la seminarul din Blaj, a rostit un adinc simțit discurs, zugrăvind pe adormitul în Domnul ca *erou* și ca *martir*.

Se vede treaba, că Maghiarii consideră ca o chestie importantă pentru ei, ca tocmai acum să reînceapă agitația lor «științifică» căutând a pune origina Românilor din nou în umbră. «*Revue*

des Revues» publică în ultimul său număr un resumat din scrierea vestitului istoriograf soviet D. L. *Réthy*: *Românismul în Ilyricum și origina italiană a Românilor*. Autorul acestui resumat este un domn *I. Kont*, probabil un Maghiar, care nu se pricepe la istorie, pentru că are precauțiunea a declara, că *el nu are nici o opinie proprie în chestiunea originii Românilor*.

Dar atunci, ce nevoie era să publice într'o revistă franceză un resumat al aberațiilor d. *Réthy*?

Amarnic se înșală Maghiarii dacă cred, că mai pot mistifica azi lumea inteligentă cu teorii «științifice» fabricate în atelierele *Kul-tur-egy-let-ului*, de la Cluj!

Cirțanu, ciobanul *Cirțanu* iarăși a fost la Viena. Acum e aici în București. Se duse la Viena să dea o nouă petițiune la «*Impărăție*» cerind dreptate, pentru-că subprefecții și jandarmii unguri, i-au confiscat cărți și l'au amendat fără motiv. El a fost iarăși la ministrul maghiar, *Bar. Iosikai* din Viena. Nu l'a găsit însă, ci a trebuit să-și dea jalba unui secretar ungur al ministerului. Acestuia *Cirțan* i s'a plîns și de stările din Transilvania în general și i-a spus verde: «*D'apoi noi știm, că avem Impărat, dar nu știm cine ni-i stăpîn în țară, că Impăratul ne-a vindut Ungurilor ca pe niscaiva dobitoace.*» Spunîndu-și amarul pe acest ton, secretarului telefonă la Direcția poliției și imediat veni un comisar de poliție care îl arestă pe bietul *Cirțanu* și-l duse în pușcărie unde îl ținu închis timp de două săptămîni, pe cuvînt că ar fi comis oare-care *lesă-Majestate* în conversația pe care o avu cu țanțoșul secretar al ministerului maghiar!

Dar lui *Cirțanu* nici că-i pasă că a fost arestat. El e convins că are dreptate, și așa este, deci suportă cu tărie toate aceste consecințe ale intervențiunii sale.

D. *Albert Lefavre*, ministru plenipotențiar al Franței și fost Director al celebrului ziar parisiian «*L'Autriche slave et roumaine*» a petrecut zilele acestea în București, unde a ținut a face cunoștința mai multor Români și a vizita instituțiile noastre de cultură.

Pe cît am aflat, d. *Lefavre* lucrează la o istorie a «*Ungariei, sub Musulmani*» și cercetează spre acest sfîrșit și epocile corespunzătoare ale istoriei noastre naționale.

D. *Lefavre*, fiind un călduros filo-român, a fost salutat cu multă dragoste și distincțiune de mai mulți Români din capitală. De aici, d. *Lefavre* a plecat alaltă-ieri la *Brașov* și la *Sibiu* spre a studia unele momente ale chestiunii naționale.